

Het archeologisch onderzoek op de Grote Markt

Nieuwsbrief 2

Inleiding

Het archeologisch onderzoek op de Grote Markt nadert stilaan zijn eindpunt. De laatste gegevens van het derde kwadrant worden opgetekend, terwijl het onderzoek van het vierde kwadrant volop aan de gang is. Wanneer de straten rondom de markt zullen opgebroken worden, zullen de archeologen er nog even de tijd voor nemen om ook daar mogelijke gegevens te registreren. Vanaf augustus is het de beurt aan de volgende ploeg en worden de archeologen op de markt vervangen door de arbeiders die de ondergrondse parkeergarages zullen aanleggen.

Gedurende zeven maanden reeds werd het hart van Mechelen opengelegd en minutieus onderzocht. Deze activiteiten gingen niet ongemerkt voorbij. Niet voor de Mechelaars die geregeld en met velen bij de opgraving stonden te kijken en de archeologen met geïnteresseerde vragen bestookten. Niet voor de scholen, groepen en individuele personen die telkens weer op donderdag van de partij waren op de geleide bezoeken aan de opgraving.

En ook niet voor minister Van Grembergen die op 15 april een kijkje kwam nemen op de archeologische site. De minister sprak zijn waardering uit over het feit dat het Mechelse stadsbestuur zijn verantwoordelijk had opgenomen om deze opgraving op optimale wijze te realiseren en wees erop dat de stad hierdoor een voorbeeldfunctie heeft voor Vlaanderen.

De archeologische campagne leverde ondertussen reeds kostbare gegevens op over het verleden van deze plaats. In ieder geval kan nu reeds gesteld worden dat de resultaten van de

opgraving de bevindingen van historici voor een deel tegenspreken. De markt heeft een aantal van haar goed bewaarde geheimen onthuld. Na de opgraving zal verder onderzoek van de vondsten, gecombineerd met de plannen en de terreingegevens, het verhaal van de Mechelse Grote Markt moeten vervolledigen.

Minister Van Grembergen, burgemeester Somers, schepenen Anciaux en Salmi, adjunct-secretaris Van Der Borcht en hoofdconservator De Nijn luisteren geïnteresseerd naar de uiteenzetting van Werner Wouters.

Archeologisch onderzoek:

waarom toch?

De geschiedenis van een stad is een boeiende aangelegenheid. Tot enkele tientallen jaren terug was dit bijna uitsluitend het werkterrein van historici, wetenschappers die ontstaan en groei van een stad vanuit geschreven (archiefteksten) en getekende bronnen (oude kaarten) trachten te beschrijven en te verklaren. Dit is zeker ook het geval geweest en is het nog steeds voor Mechelen. Beroemde namen uit het verleden hebben omvattende werken daarover geschreven zoals onder meer Schoeffer en Laenen. Deelstudies werden en worden nog gepubliceerd in tijdschriften en andere geschriften, onder meer door de Mechelse Koninklijke Oudheidkundige Kring in haar Handelingen. Maar historische bronnen hebben hun beperkingen: ze belichten bepaalde aspecten van de geschiedenis in ruime mate, andere worden nauwelijks beschreven. Bovendien worden ze schaarser naarmate we verder in de tijd teruggaan. Deze leemtes in de historische kennis worden aangevuld door archeologisch onderzoek.

Waarom spitsen archeologen hun belangstelling toe op Mechelen?

Daar zijn verschillende redenen voor.

Mechelen beschikt over een indrukwekkend stadsarchief met een zeer grote waaier aan oude tekeningen, kaarten, belangrijke documenten rond de ambachten.... Hier wensen we vooral het belang van de schepenakten te onderlijnen, die in een haast volledige reeks vanaf het midden van de 14de eeuw tot het einde van de 18de eeuw de transacties (verkoop, verpandingen, leningen,...) van onroerend goed boekten. Het is de bron bij uitstek om de geschiedenis van elk perceel in de stad te reconstrueren.

Verder is Mechelen zeer strategisch gelegen: zijn ligging aan de Dijle, in een regio waar verschillende grote rivieren samenvloeien, maakte dat de stad de handel controleerde op de Zenne (Brussel, Vilvoorde), op de Nete (Lier), op de Dijle (Leuven) en op de Demer (Aarschot, Diest en verder Zoutleeuw en Tienen).

Bovendien wordt er in Mechelen een abdij ter ere van de Heilige Rombout of Rumoldus vermeld vanaf de 9de eeuw. Die moet reeds vroeg een belangrijke attractiepool geweest zijn.

Tenslotte is de geschiedenis van de stad vanuit historisch standpunt ongrijpbaar voor de periode vóór 1300. We weten daar haast niets van: de oudste bewaarde monumenten (of een gedeelte daarvan) horen ongeveer in deze periode thuis (Grootbrug, Oud Schepenhuis, Sint-Romboutskerk...), maar voor het overige wordt er gesteund op werkhypothesen, d.w.z. gefundeerde gissingen die slechts door archeologisch

onderzoek op hun waarheid kunnen getoetst worden.

Sinds 1995 werken de Stad Mechelen en het Ministerie van de Vlaamse Gemeenschap (Instituut voor het Archeologisch Patrimonium) samen om via wetenschappelijke opgravingen meer te weten te komen over aspecten van de geschiedenis van de stad of zelfs over de vroegste geschiedenis, de wortels van Mechelen. Het onderzoek aan de Zoutwerf (1995-1997) had betrekking op de reconstructie van een rivierhaveninrichting met zijn activiteiten doorheen de geschiedenis. De opgraving tussen Tinellaan en Nokerstraat (1997-1998) documenteerde het ontstaan en het gebouwenbestand van het middeleeuwse Godshuis van de H. Drievuldigheid, voor het verdween bij de bouw van

een ondergrondse parkeergelegenheid. Ter gelegenheid van het Keizer Kareljaar (2000) werd voor en tijdens de bouwactiviteiten van het O.-L.-V.-Ziekenhuis tussen Blokstraat en Keizerstraat getracht inzicht te krijgen in de bouw van het Keizershof, waar de latere Karel V als kind verbleef. Het mega-project Lamot tussen Guldenstraat en Hertshoornstraatje werd in 2001 eveneens archeologisch begeleid. Eén rode draad loopt door dit opgravingswerk: het wordt grootschalig aangepakt omdat dit bijna de enige manier is om het bestaan van grote (stedelijke) inrichtingen te achterhalen.

Archeologen kunnen tegenwoordig in een aantal gevallen min of meer hun wil opleggen om archeologisch onderzoek mogelijk te maken. Zij beschikken daarvoor over het 'decreet houdende bescherming van het archeologisch patrimonium' van 30 juni 1993: wanneer openbare besturen een bouwvergunning aanvragen moeten zij verschillende instanties passeren om een bouwtoelating te verkrijgen, ook het Instituut voor het Archeologisch Patrimonium (IAP) en zijn juridische opvolger, het Vlaams instituut voor het Onroerend Cultureel Erfgoed (VI-

OCE), die een bindend advies geven. Met andere woorden, het IAP kan zelfs in het meest extreme geval bouwvergunningen weigeren indien belangrijk archeologisch (en dus ondergronds) patrimonium dreigt vernield te worden bij graaf- en bouwwerken.

Wanneer het stadsbestuur van Mechelen koos voor de bouw van een parkeergarage op de Grote Markt en de Veemarkt, was het er zich terdege van bewust dat voorafgaand archeologisch onderzoek noodzakelijk was. Vooral de locatie op de Grote Markt lag immers gevoelig, want het gaat hier om een beschermd stadgezicht, dit wil zeggen dat ook de afdeling Monumenten en Landschappen een bindend advies moest uitbrengen voor de bouw van de parkeergarage. Bovendien kon tussen het Oud Schepenhuis, de Lakenhalle (het

huidig stadhuis) en de Sint-Romboutskerk een belangrijke (middeleeuwse) kern van de stad Mechelen vermoed worden, waarvoor dan weer het IAP bevoegd was. Op initiatief van zowel de stad Mechelen als het kabinet van Minister Van Grembergen (verantwoordelijk voor Monumenten en Landschappen én Archeologie) werden de koppen samengestoken om archeologisch onderzoek te laten harmoniëren met de bouw van de parkeergarage. Na een korte onderhandeling werden afspraken rond termijnen en financiering gemaakt. Het grootschalige onderzoeksproject op de Grote Markt en de Veemarkt werd geboren. Dit is niet alleen een archeologisch onderzoeksproject geworden, er wordt -zoals het hoort in de hedendaagse stadsarcheologie- ook samengewerkt met Mechelse historici.

Resultaten van het archeologisch onderzoek tot 7 juni 2002

In de verschillende kwadranten kwamen sporen van het verleden van de markt aan het licht. Deze sporen dateren uit verschillende periodes en zijn van diverse aard.

In volgend overzicht zullen we de belangrijkste archeologische resultaten sedert het verschijnen van de vorige nieuwsbrief in het kort schetsen. We kiezen hier voor een thematische werkwijze.

1. een straatkelder

Op 6 mei werd bij rioolwerkzaamheden op de hoek van de Markt en de Frederik de Merodestraat een straatkelder blootgelegd. Deze kelder werd gebouwd in 1675 en heeft dezelfde functie als de kelder die hoort bij het huis nummer 14 waar handelswaar gestockeerd werd. Doordat de kelder voor het huis ligt, kunnen handelaars hun waren leveren zonder het woonhuis te betreden. Hij is echter veel kleiner (8 m lang, 5 m breed) en heeft een ander soort gewelf. In de kelder was de dichtgemetselde toegang tot het huis zichtbaar. Na twee dagen van onderzoek werd deze kelder omwille van de stabiliteit volgestort met beton.

2. de waterput

De in het oog springende constructie in de noordwesthoek van de markt is een openbare waterput. De eerste fase van dit bouwwerk situeert zich waarschijnlijk in de

eerste helft van de 15de eeuw bij de aanleg van de markt in zijn huidige vorm. Deze waterput (5 m diep) moet zeker open zijn geweest tot 1567, want zo is hij weergegeven op het plan van Jan Van Hanswijk. Later is hij overkoepeld en werd er een pomp op geplaatst. Deze pomp kan men momenteel nog steeds bezichtigen tegen de gevel van het postgebouw.

3. een houten halle

Zoals we reeds schreven in de vorige nieuwsbrief, bevond zich op de markt kort na 1547 een grote, houten overdekte markthalle met bakstenen funderingen voor elke pijler. Dat dit niet de eerste halle is geweest, bewijst de vondst van verschillende op rijen liggende paalgaten op de zuidelijke helft van de Markt in het vierde kwadrant. Voorlopig is de datering van deze markthalle nog niet heel nauwkeurig vast te stellen (1450-1550?). Hopelijk leert de datering van de houtskool uit deze sporen ons meer over het moment van de oprichting van dit gebouw en zijn verschillende fases.

4. het Steen

De kelder op de hoek van de Bafferstraat werd verder blootgelegd en bleek veel groter te zijn dan verwacht (8,16 m x 5,70 m). Hij behoort tot een belangrijk gebouw, het Steen, dat hier sinds de 13de eeuw gestaan heeft. De kelderruimte was toegankelijk via een trapgat dat waarschijnlijk uitkwam op de

straat en kan dus van een andere eigenaar geweest zijn dan het Steen zelf. De keldervloer, voor de helft bewaard, bestaat deels uit baksteen en deels uit natuursteen. Er waren ook twee hardplaatsen aanwezig. Langs de buitenmuren waren bakstenen gootjes zichtbaar, de functie hiervan is nog niet duidelijk. Wat we wel zeker kunnen zeggen is dat deze kelder verschillende verbouwingen gekend heeft, mogelijk te wijten aan een wisseling van eigenaar en van functie in de loop van de tijd.

5. een groot gebouw op de westkant van de markt

De vondst van een palissade (een greppel met om de anderhalve meter een ingeheide houten paal) en een rij rechthoekige zandstenen blokken deden eerst vermoeden dat de oudste omwalling op de lage oever van de Dijle was gevonden. Deze funderingen zouden dan de binnenstructuur van een aarden wal gevormd hebben.

spoor van een aangepunte paal die deel uitmaakte van de palissade.

Deze hypothese moest echter herzien worden aangezien bij het verder openleggen van de markt een tweede rij blokken aan het licht kwam én omdat deze rij te dicht bij de palissade lag. Hierdoor zou de aarden wal wel heel steil geweest zijn. Bovendien maakt de palissade een hoek van 90°, wat zeer onwaarschijnlijk is voor een omwalling. Daarom wordt nu gedacht dat deze funderingsblokken behoren tot grondbogen die een zeer groot gebouw droegen (meer dan 30 m lang en zeker 9 m breed). Het domein waarop dit monumentaal bouwwerk stond, werd omgeven door een palissade en was aan de zuidkant mogelijk toegankelijk met een poort op een fundering van houten palen en zandstenen blokken.

rechthoekige zandstenen fundering van een zware muur.

De aanleg van deze structuren valt, op basis van stratigrafie, te situeren in het midden van de 13de eeuw. Koolstof-14 dateringen (wetenschappelijke methode die het verlies van C14 in organisch materiaal meet in de loop van de tijd) zullen hierover echter uitsluitsel moeten geven.

6. markten en wegen

De chronologische opeenvolging van de drie marktniveaus uit de eerste werkput wordt ook teruggevonden in de andere werkputten.

Onder de vroeg 14de-eeuwse weg, die deze marktniveaus aan de noordkant afbakent, bevindt zich een oudere en veel imponantere weg (5m breed) in Doornikse kalksteen en te dateren rond 1200.

vijf meter brede weg in Doornikse kalksteen, einde 12de - begin 13de eeuw

Aan weerszijden van deze weg zijn er sporen gevonden van een houten goot voor afwatering. Deze weg loopt evenals de meer recentere van noordoost naar zuidwest. Men kan zich afvragen waarom men deze indrukwekkende baan op een bepaald moment heeft vervangen door een weg van slechts twee meter breed.

13de-eeuwse afvalkuilen in het derde kwadrant

Aan de zuidkant van deze marktjes bevinden zich evenals aan de noordkant van de weg, grote afvalkuilen (13de eeuw) die meestal gevuld zijn met een zwart, organisch pakket met zeer veel vondsten, waaronder leer, dierlijke resten, hout, enz. Het is wel jammer dat deze kuilen vermoedelijk de oudere bewoningssporen volledig hebben vernield. Hopelijk levert de schikking en de inhoud van de kuilen ons een beeld op over de indeling van mogelijke woonerven en over de verrichte werkzaamheden van de bewoners ervan.

Met het einde van de werken in zicht zijn we dus zeer optimistisch gestemd over de resultaten die deze opgraving heeft opgeleverd. Het verdere onderzoek zal ons hopelijk nog meer inzicht verschaffen in het ontstaan en de geschiedenis van de stad Mechelen.

Enkele opmerkelijke vondsten

De geschiedenis van de Grote Markt is een grote puzzel: een deel van de puzzelstukjes vinden we in het archief, een ander deel in de Mechelse ondergrond. Hoewel sporen en structuren het belangrijkste zijn voor de globale reconstructie van het verleden, zijn het de kleine vondsten die de details in die grote puzzel invullen en tot de verbeelding spreken.

In deze nieuwsbrief komen verschillende vondstcategorieën aan bod die niet allemaal uitblinken in materiële rijkdom maar waar wel stuk voor stuk eeuwenoude verhalen aan vasthangen.

Keramiëk

Aardewerk werd vroeger heel veel gebruikt (voor het vervoer, het opslaan en het bereiden van eten, als tafelwaar, als decoratie enz..) en het blijft goed bewaard in de bodem. Het mag dan ook niet verwonderlijk zijn dat keramiëk de belangrijkste vondstcategorie is.

Over aardewerk wordt verder in deze en de volgende nieuwsbrief gesproken; hier staan we al even stil bij een aantal uitzonderlijke stukken:

Deze buikige kan met draairibben op hals en buik, lintoor en geknepen standring werd gevonden in een beerkuil nabij de restanten van een 15de-eeuws huis.

De kan in steengoed dateert uit de periode 1350-1400 en is afkomstig uit het Rijnland (Langerwehe of Raeren). Volledige potten of kannen worden zelden aangetroffen en dat is logisch want enkel gebroken servies gooit men weg!

Terwijl steengoed voornamelijk in rijkere milieus circuleerde, was grijs aardewerk in alle huismiddens aanwezig. Dit grijs schenkannetje werd gemaakt in de 13de eeuw en later gedumpt in een afvalkuil.

Het kannetje is gemaakt uit witbakkende klei en heeft een groen glazuur op de schouder. Het is ongeveer 10 cm hoog en dateert uit de 13de eeuw. Dit soort aardewerk werd nog niet eerder in Mechelen gevonden en het productiecentrum blijft voorlopig onbekend.

Eveneens uitzonderlijk is dit deksel in 'brickware': waarschijnlijk werd het niet gemaakt door een pottenbakker maar wel als bijproduct in een lokale steenbakkerij (eind 13de - begin 14de eeuw). De mooie lineaire versiering bovenaan en de ingekraste stempel aan de onderkant maken van dit deksel een echt museumstuk!

Dierlijk bot

Hoewel veel fragieler dan keramiëk blijkt ook dierlijk bot in grote hoeveelheden aanwezig te zijn in de ondergrond. Beenderen, samen met visgraten en vruchtenpitten, vertellen veel over het menu van de middeleeuwse Mechelaar. Veel voorkomend zijn kippenbotjes en runderkaakbeenderen; gedetailleerd onderzoek zal misschien een evolutie in de eetgewoonten kunnen voorleggen (en daaraan gekoppeld conclusies in verband met de handelsactiviteiten in Mechelen?). De foto toont een greep uit de vele kippenbotjes maar ook hanensporen en één van de drie kattenschedels die in afvalkuilen werden gevonden.

Kleipijpjes

In de recentere marktniveaus treffen we geregeld fragmenten van kleipijpjes aan. Een pijpje werd gemaakt uit witbakkende klei en bestaat uit drie karakteristieke elementen: een kop (of ketel), een hiel en een lange, rechte steel. De kop is dikwijls zwartgeblakerd door de tabaksteer. De fragmenten op de foto zijn afkomstig uit verschillende paalgaten en waarschijnlijk te dateren in de 18de eeuw.

Metaal

Ijzerklompen en (meestal fel verroeste) nagels zijn de meest voorkomende metaalvondsten. Af en toe komen meer spectaculaire vondsten uit het zand tevoorschijn, zoals de metalen kandelaar in de vorm van een hond. De pin op de rug om de kaars in vast te zetten, is afgebroken maar al bij al is dit interessante voorwerp goed bewaard gebleven. Andere metaalvondsten zijn lepeltjes, een sleutel, hoefijzers, meubelbeslag,...

Munten

Een speciale categorie onder de metaalvondsten zijn de munten. Geldstukken spreken tot ieders rijke verbeelding maar zijn voor de archeologen vooral waardevol omdat ze de context waarin ze gevonden worden vrij precies kunnen dateren.

Voor de opgraving van de Grote Markt was vooral deze bronzen munt met de afbeelding van Keizer Karel belangrijk omdat ze toeliet de periode van de bouw van de 'markthalle' te dateren. Het gaat om een muntstuk geslagen in Antwerpen in 1547.

Na eeuwenlange blootstelling aan grondwater verkeren munten meestal in zeer verweerde toestand en vereisen ze een gespecialiseerde behandeling.

Glas

Pas vanaf de 16de - 17de eeuw kent glas een echt grote verspreiding. Voordien konden enkel de rijken zich voorwerpen in glas permitteren en ook zij gooiden hun kapotte glazen niet zomaar weg: meestal werd gebroken glas gerecupereerd en hersmolten. Het zeldzame voorkomen plus het feit dat glas fragiel is en dus niet zo goed bewaard blijft, zorgt ervoor dat we slechts af en toe stukjes glas uit de middeleeuwen terugvinden. In een 15de-eeuwse beerkuil troffen we wel een aantal 'zieltjes' van drinkglazen aan; een ziel is een uitsparing voor het bezinksel van de drank (te vergelijken met onze wijnflessen).

Leder

In vochtige en luchtdichte milieus blijven organisch materiaal en leder goed bewaard. Uit afvalkuilen en gedempte grachten komt dan ook stevast veel leder tevoorschijn. Het zijn vooral schoenzolen maar ook leersnippers (het afval van een leerbewerker). Totdat het leder een speciale behandeling krijgt moet het vochtig en luchtdicht bewaard worden om schimmels en uitdroging geen kans te geven.

Kleine dingen uit het dagelijks leven

Volgende voorwerpen tonen aan hoe kleine vondsten toch een schat aan informatie kunnen bevatten over het dagelijks leven:

Dobbelsteentjes

Dat spel en ontspanning ook deel uitmaakten van het leven in de middeleeuwen, bewijzen deze 13de-eeuwse dobbelsteentjes. Ze zijn gemaakt uit been en amper 0,5 cm op 0,5 cm groot. Merk trouwens op dat het middeleeuws dobbelsysteem verschilt van het onze: de som van de tegenoverliggende getallen is niet telkens zeven (1-6, 2-5 en 3-4); hier zijn de combinaties namelijk 1-2, 3-4 en 5-6.

Spinschijfje

Dit spinschijfje uit de tweede helft van de 13de eeuw wijst op huisnijverheid in die periode. Het schijfje heeft een diameter van ongeveer 3 cm en is in steengoed vervaardigd. Door het gaatje stak men een stokje waarrond de draad gesponnen werd.

Spinschijfjes komen ook al in veel vroegere periodes voor en kunnen ook uit been of steen gemaakt worden.

Beenen haarspelden

En wie dacht dat de middeleeuwse Mechelaar geen aandacht had voor zijn uiterlijk mag deze bedenkingen herzien, want hier het bewijs: twee haarspelden gemaakt uit aangepunte en gepolijste botjes...

Waarom aardewerk zo belangrijk is voor de archeoloog

Zoals reeds werd aangehaald bestaat het grootste deel van de vondsten bij een opgraving uit aardewerk. Dat is niet verwonderlijk: wanneer aardewerk wordt gebroken gooit men het weg en tevens is het praktisch onverwoestbaar. Dit in tegenstelling tot andere materialen die ofwel geheel of gedeeltelijk vergaan zoals textiel, hout en leder of materialen die na gebruik worden gerecycleerd zoals metalen. En alleen wat bewaard werd in de bodem komt tot ons. Potscherven kunnen dus belangrijke aanwijzingen geven i.v.m. datering en herkomst, gebruik en sociale status...

Aardewerk is vervaardigd uit klei, een minerale stof die hard wordt bij verhitting. Klei wordt ook bijna overal aangetroffen op aarde. Klei werd reeds vroeg en overal ter wereld gebruikt om onder andere huisraad te vervaardigen.

In de loop der tijden heeft de pottenbakker steeds geprobeerd de voorwerpen die hij bakte ook waterdicht te maken. Dit is mogelijk wanneer men werkt met een goede kwaliteit klei zoals in de Rijn- en Maasvallei en wanneer men de oven kan opstoken tot 1250°C. Op dat ogenblik sintert de klei en wordt het voorwerp waterdicht. In dit geval spreekt men van steengoed.

de gevonden aardewerkscherven worden zorgvuldig gewassen, genummerd, gesorteerd, bijeengepuzzeld en geplakt

Maar meestal is klei niet van dergelijke kwaliteit en bekommt men maar een goede bakking op temperaturen van 900 tot 1000°C. Het baksel blijft dan echter wel poreus. Oorspronkelijk zijn dergelijke aardewerkproducten grijs omdat in de niet-verluchte oven, de onverbrande koolstofdeeltjes zich in de poriën van het aardewerk gaan afzetten.

Dé manier om potten waterdicht te maken is het aanbrengen van glazuur. Loodglazuur ontstaat reeds bij een temperatuur van 950 °C. Het glazuur hecht zich echter niet aan de grijsbakkende, met koolstof verzadigde potwanden. Wanneer men zuurstof in de oven toelaat, slaat de koolstof niet neer op de wanden en zullen de ijzerdeeltjes in de klei oxideren. Ze krijgen een rode kleur. Zo ontstaat roodbakend aardewerk en dit soort aardewerk valt perfect te bedekken met een glazuurlaag. De grondstoffen (vooral lood) voor het glazuren zijn echter zeer duur en worden in het begin alleen maar gebruikt om versieringen aan te brengen. Pas in de 14de eeuw gaat men er ook hele potten mee bedekken en worden deze ook waterdicht.

Vaak worden in onze streken ook voorwerpen in een witbakkende klei aangetroffen. Deze klei kan ook met een loodglazuur overtrokken worden.

een 'middeleeuwse' pottenbakker aan zijn pottenbakkerswiel

Maar niet alleen de aard van de klei of de wijze van bakken kunnen gegevens over een voorwerp verstrekken, ook in de aardwerkvormen is een zekere evolutie vast te stellen. Zo zijn bijvoorbeeld kogelpotten met hun bolle onderzijde ideaal voor het gebruik op een vuur op aangestampte lemen vloeren. Wanneer echter vanaf de 14de eeuw de vloeren in de woningen met plavuizen bedekt worden, krijgt deze bolle pot drie kleine pootje om de stabiliteit te verzekeren. Wanneer later de fornuizen hun intrede doen, verschijnt de pot met vlakke bodem zoals we die ook nu nog kennen.

Daarnaast kan er ook nog een verschil gemaakt worden tussen het gewone dagdagelijks gebruiksaardewerk en het luxueuze sieraardewerk.

SAMENSTELLING EN TEKSTEN

Valérie Caulier
Wouter De Maeyer
Lieve Lettany
Liesbeth Troubleyn
Werner Wouters

FOTOGRAFIE

Dries Van den Brande

VERANTWOORDELIJKE UITGEVER :

Lieve Lettany - Stedelijke Musea - 2800 Mechelen
D/2002/0797/003